

оптужби на рачун Пламенца као главног кривца за све побуне и сукобе у Црној Гори.

Било је и много критика на рачун омладине и присталица уједињења због жеље да брзо наплате свој допринос стварању Краљевине СХС. Власти су оптужене за терор, корупцију, незаконита хапшења па чак и убиства. Све те чињенице писац износи да би илустровао однос између самих Црногораца речима: "Једни у окове, други у фотеле".

Љубитељи књижевно-историјских дела добили су овом књигом врло занимљиво штиво, писано добрим језиком, које се лако и брзо чита а никога не оставља равнодушним. Истраживачи, историчари и политиколози су добили нов подстицај да даље истражују и размишљају над многим недо-вољно или мало познатим појединостима и тиме допуњују већ утврђене чињенице о познатим догађајима у Црној Гори, које имају велики значај за Југославију. Спрега унутрашњих и спољних непријатеља Југославије, дво-лична политика неких држава, неодлучно деловање неких југословенских органа од врха државе до судства, компромиси у корист појединаца а на штету друштва као целине као да бришу разлику између прошлости и садашњости. Да ли је сличност случајна или законито нужна? Да ли је писац намерно хтео да наведе читаоца да се, забављен занимљивим догађајима из прошлости, озбиљно замисли над оним што се наговештавало као могуће у садашњости и што се, после изласка књиге из штампе, почело догађати у стварности? Сасвим свеједно, писац је успео да створи дело у коме свако може да пронађе и види оно што га занима.

Мирослав Б. Милојевић

др Милутин Ђуричић, ОБИЧАЈИ И ВЕРОВАЊА АЛБАНАЦА, Београд, 1995, стр. 708.

Ове године је из штампе изашла књига др Милутина Ђуричића који се четрдесет година бавио проучавањем албанских правних обичаја на Косову и Метохији, Плавско - Гусињској области и Северној Албанији.

Књига је од значаја за правну етнологију, правну историју, теорију државе и права, историју религија и обичаја. Пружају се широка сазнања о психологији и менталитету Албанаца, крвној освети, положају полова, механизму ропства, пречег права куповине и примени римског права у пракси Албанаца, али и слика о томе кроз које су фазе прошли обичаји словенских народа пре настајања њихових држава.

Аутор је полиглота, па се користио етнографском грађом на српском, француском, немачком, албанском, руском, грчком, енглеском и турском језику.

Незадовољан дубином објашњења обичаја, као адвокат у Пећи анкети-рао је више стотина извештача, господара кућа, обичајних судија, сељака и грађана, мушкараца и жена и њиховим исказима и судским одлукама потпуно доказао своја објашњења и закључке.

Рад је подељен у 49 поглавља од којих се свако може посебно читати као целовита мања или већа монографија. Та поглавља су следећа: Извори обичајног права Албанаца; Сакрално право у албанским обичајима; Фор-мализам и симболика у арбанашкој беси; Племенски морал и заштита; О методу сакупљања албанских правних обичаја; Окамењеност правних оби-чаја Албанаца и потреба њиховог превазилажења; Чиниоци крвне освете

код Албанаца; Господар куће код Албанаца; Родоскврњење; Фис и ванбрачна деца; "Вампири" и ванбрачно очинство; Оспоравање очинства по албанском обичају; Арбанашка беса и подметнути наследници; Огњиште и наслеђивање; Залог у шиптарском обичајном праву; Залог живота у обичајима Албанаца; Право пречег прибављања некретнина у албанским обичајима; Чувари бесе; Још један прилог проучавању арбанашке бесе; Кумство - реликт старог сакралног права; Беса и дужничко ропство; Сукоби позитивног права и албанских обичаја на Косову; Трансформација старих обичаја и правни живот на Косову; Напори адвокатуре на Косову; Вероломство у обичајима Албанаца; Механизам ропства у арбанашкој беси; Беса жене и детета; Положај жене у шиптарском обичајном праву; Утицај албанских обичаја на имовинску слободу жена; Женска беса и крвна освета; Трагови полиандрије код Албанаца на Косову; Улога девера у сузбијању крвних завада и освете; Ручни девери и брак са манусом; Забрана преудаје; Жена као средство извршења у обичајном праву Албанаца; Веће старца код Албанаца на Косову; Сок и соџбина у албанским обичајима; Сокалници и соће у Законику цара Стефана Душана; Обдукција у обичајном праву Албанаца; Депозит крвнине - један од најстаријих депозита; Казне у обичајном праву Албанаца; Још један прилог проучавању казни у албанском обичајном праву; Казна затвора и породична задруга Албанаца; Мораторијум у албанским обичајима; Арбанашка заклетва; Право јачега у албанским обичајима; Методи корупције код Албанаца на Косову и Метохији; Рефлексије уз проучавање правних обичаја Албанаца; Арбанашке војводе српских средњовековних манастира.

Извори обичајног права су одлуке господара кућа и братственичко-племенских скупштина, кануни и уговори. Све то подсећа на Петокњиже Мојсијево и улогу цркве у креирању права код албанских брђанских племена. У одређеном смислу метод истраживања је дубљи од Богишићевог с обзиром да је анкета вршена непосредно, а не посредством других лица. Аутор је имао времена да за сваки обијач упита известиоце за рационално објашњење. Тако, рад није осавремењен, већ нас враћа у дубоку прошлост која је још жива код Албанаца.

За римско право рад је значајан зато што објашњава међусобну повезаност *patria potestas* као извора патријархалног ропства, а *sponsio* доводи у везу са манципацијом и претором. Арбанашки дорзон (чувар бесе) је истовремено и манципант (предавалац ствари), јемац и судија који се код Римљана звао претор. Зато Албанци очекују од државног суда не само да им стави печат на уговор, већ и да им јамчи за престацију дужника и пресуди *stricti verbis*. Они од државе траже бесу као што су Римљани од претора тражили *fides*. Уговори се закључују путем стављања руке на врат претору, а овај дужнику, што је знак да је у беси исто као у римском *fidesu* сакрална гаранција потраживања и видљиви механизам дужничког ропства.

Положај полова је противуречан. Жена је обична ствар која се купује и продаје, али и узрочник крвне освете код Албанаца. Она је кључ за разумевање свих албанских обичаја. Албанац не трпи подметнуте наследнике. Постоји забрана родоскврњења и у вези са тиме компактност територијалних фисова (племена). Због страха од недозвољеног контакта са женама настало је и право пречег прибављања некретнина.

Вампири су живи људи који се код Албанаца називају *ljuhat* и који обешчашћују жене. У Метохији постоји занимање убијања вампира.

Књига приказује дубоку старину, каква је код нас била пре Законика цара Стефана Душана.

Коначно, из књиге се може извући много других закључака везаних за социологију и право, што у једном приказу није могуће дати. Стога ову књигу треба прочитати и имати у библиотеци на сваком од факултета друштвених наука.

др Слободан Стојановић